

Ohannes Kılıçdağı: Telgraflar ne söylüyor?

Posted on 13/10/2015

Arşiv meselesi, Ermeni Soykırımını tartışmalarının merkezinde olageldi. Bunun en büyük sebebi, soykırımın soykırım olarak ispatının ancak arşivlerden çıkacak bir belgeyle mümkün olacağı fikriydi - yoksa inancı mı demeliyim? Böyle bir belge olmadığı sürece soykırım da yoktu. Çoğu kimse, faillerin elinden çıkmış ve belki de “Biz aşağıda imzası olanlar” diye başlayan, niyeti ve planı açıkça belli eden bir veya birkaç belge olması gerektiğine inandı. Kimi Ermeni çevreleri Osmanlı arşivlerinin Türkiye devleti tarafından temizlendiğini, dolayısıyla bu belgenin veya benzerinin hiçbir zaman bulunamayacağını söylediler. Doğrusu, böyle bir temizleme girişiminde bulunulması beni ve herhalde birçoklarını şaşırtmaz. Fakat soru şu: Osmanlı arşivlerinde, 1915 ilkbaharıyla birlikte Osmanlı Ermenilerinin başına gelenleri, daha doğrusu getirilenleri anlamamızı engelleyecek bir temizlik mümkün mü?

Soykırımın varlığının ve nihai ispatının bir veya birkaç belgeye bağlı olduğuna inanıyorsanız, bu soruya belki olumlu cevap verebilirsiniz. Fakat Osmanlı arşivlerini Ermeni Soykırımı konusunda ‘susturacak’ bir temizlik mümkün değildir. Bu kadar uzun süren, bu kadar geniş bir coğrafyayı kapsayan, bu kadar ayrıntılı bir olayın niteliğini anlamamızı engelleyecek bir temizlik, ancak o döneme ait Osmanlı arşivini toptan yakmakla olur. (Bu, kimilerine gerçeküstü bir durum gibi gözükebilir fakat, bütün Osmanlı arşivi ölçeğinde olmasa bile, arşivleri yakarak temizlemek, Türkiye’de başvurulmamış bir yöntem değildir. İnanmayanlar bir araştırırsınlar bakalım, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kaç Anadolu şehrinde veya kasabasında tapu ve/veya nüfus dairesinde ‘yangın çıkmış’...) Nitekim, arşivden bu konuda çıkarılan yüzlerce hatta binlerce belge uç uca eklendiğinde, manzara, yani Ermeni Soykırımı’nın ne kadar planlı programlı ve hangi niyetler çerçevesinde uygulamaya konduğu, resmî tezlerin altının ne kadar boş olduğu gayet net ortaya çıkıyor. Bu noktada BM Soykırım Sözleşmesi’ndeki ‘meşhur’ kasıt unsuruna dikkat çekmek istiyorum. Yaygın kanaat,

kastın ispatı için faillerin ağzından çıkmış doğrudan ifadelere benzer kanıtlar arar. Halbuki, yüzlerce belgenin çizdiği resim, kastın en açık ispatıdır. Başka bir deyişle, belgelerin bütünlüğü başlı başına bir göstergedir ve bu bütünü göz önüne alarak birtakım sonuçlara varmak mümkündür.

Öte yandan, bazı tekil belgeler de Ermeni Soykırımı konusundaki resmî tezleri açığa düşürmeye yetiyor. Örneğin, Haziran 1915'te Dâhiliyye Nezâreti İskân-ı Aşâir ve Muhâcirîn Müdîriyyeti'nden Zor Mutasarraflığı'na çekilen bir telgraf, oraya sürülen Ermenilere kendi okullarını kurma izni verilmemesi, çocuklarının devlet okullarına devamının mecbur kılınması talimatını veriyor. Ayrıca, aynı köy veya livadan Ermenilerin aynı yere yerleştirilmemesi, kuracakları köylerin birbirlerine en az beş saatlik mesafede ve direnişe müsait olmayan mevkilerde olması gerektiği belirtiliyor. Bu talimatları veren telgrafın da gerekli kişilere iletdikten sonra imha edilmesi emrediliyor. Sondan başlayacak olursak, demek ki dönemin hükümeti, söz konusu niyetlerinin bilinmesini istemiyor. Neden? Çünkü bu niyetler ile Ermeni tehcirinin resmî gerekçeleri arasında çelişki var. Zamanın hükümetinin, Ermeni tehciri için, bugün de ezbere tekrarlanan gerekçesi neydi? Ermeniler, "düşmanla işbirliği içinde olup Osmanlı ordusunu arkadan vurdukları için", ordu için "tehlikeli" olmayacakları cephe gerisine sürüldüler. Eğer öyleyse, bu gerekçeyle, Ermenilerin sürüldükleri yerlerde okul kurmalarının yasaklanmasının ne ilgisi olabilir? Hem okul yasağı, hem aynı yöreden Ermenilerin birbirlerinden uzak yerlere yerleştirilmeleri talimatı, ileri sürülen resmî gerekçelerden öte, Ermeni varlığını ve kimliğini hedef alan bir uygulamayla karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor.

Hele Nisan 1916'da merkezden birçok vilayete çekilmiş bir telgraf var ki, insan, BM Soykırım Sözleşmesi'nin soykırımı tarif eden 2. maddesinin (d) ve (e) bendlerinin bu telgrafa bakarak yazıldığını zannedebilir. Bu telgrafta genç ve dul Ermeni kadınlarının evlendirilmeleri, on iki yaşına kadar Ermeni çocukların yetimhanelere, yetimhanelerin yeterli olmadığı yerlerde ise hali vakti yerinde Müslüman ailelere dağıtılması emrediliyor. Sözü geçen bendler ise, grup içinde doğumları engelleyecek önlemlerin dikte edilmesini

veya gruba mensup çocukların zorla başka bir gruba transferini, soykırım tanımı için yeter koşullar arasında sayıyor. Tabii, bunların da, tehcirin resmî gerekçesi olan askerî önlemlerle bir ilgisi yok.

Anlayacağınız, telgrafın modası henüz geçmedi, hâlâ çok şey anlatıyor.

Kaynak: agos.com.tr